

LBRIS

We know
books

ANASTASIA CRUZ

Vremenà

roman

//bestseller

Chişinău • Bucureşti

2022

Redactor: Cristina Malache

Design copertă: Georgeta Vrabie

Tehnoredactare: Mihai Ungureanu

DESCRIEREA CIP A CAMEREI

NAȚIONALE A CĂRȚII DIN REPUBLICA

MOLDOVA

Cruz, Anastasia.

Vremenă : roman / Anastasia Cruz ; design

copertă: Georgeta Vrabie. – Chișinău :

Bestseller, 2022 (Universul). – 159, [1] p.

Tipărit la UNIVERSUL

ISBN 978-9975-77-315-7.

821.135.1(478)-31

C 91

— 1 —

A tunci când mă văd pentru prima dată, oamenii întâi îmi caută privirea în spatele lentilelor de un deget grosime, apoi, când o întâlnesc, trădează un sentiment de frică să mă atingă. Mă salută schimonosit, alungind vocalele, așa cum cred ei că le place copiilor, zâmbesc forțat, după care întorc privirea și încep o discuție despre mine, de parcă eu nici n-aș fi alături. La fel fac și cei care mă cunosc de mai mult timp. Ei doar de mult nu se mai miră că sunt mai mică de statură decât alți copii de vârsta mea, dar în continuare întreabă diferite lucruri despre ochelarii mei masivi. Niște ciudați! Dacă îi am puși pe nas, înseamnă că nu văd totul așa de clar ca ei, nu că n-aș auzi bine.

Aș considera gestul lor de-a dreptul sfidător, dacă aș ști acest cuvânt, dar la ai mei cinci ani și o lună, tot ce știu este că nu îmi place această atitudine. Asta îmi amintește că sunt altfel decât alți copii. Domnișoara mami spune că fiecare are ceva special și asta ne face frumoși, dar eu m-am gândit mult și cred că dacă oamenii din jur vorbesc atât de mult despre asta, înseamnă că e mult mai rău. Nu o să reușesc să înțeleg vreodată adulții. Așa e mereu la oamenii mari. Ei se salută cu „bună ziua”, la plecare își urează „toate cele bune”, dar cât stau împreună, vorbesc cu cel mai mare entuziasm anume despre rău.

Prima pereche de ochelari mi-a fost atârnată pe nas chiar a doua zi după ce ne-am mutat la oraș. Îmi amintesc bine acea zi, dar nu aș putea spune cu precizie cât timp a trecut de atunci. Nu a fost nici ieri și nici alaltăieri; au trecut multe zile. De câteva ori am tot vrut să cuprind cu gândul acest timp, să îi dau o formă, o interpretare, dar oricât aș fi încercat – nu îmi reușește și apoi renunț. Mai

LRDIS | We know
books

târziu am schimbat acei ochelari pe alții cu un elastic în jurul capului și de atunci îi tot port.

Pentru copii, de fapt, timpul curge altfel. Cinci ani este vârsta la care știu că cel de pe perete este un calendar, că acolo scrie cum trece timpul, dar eu încă nu pot să citesc. În schimb, știu cifrele de la mic la mare și în fiecare dimineață colorez câte un nou pătrat. Odată cu pagina, eu mereu schimb culoarea, iar mama schimbă luna. De azi-dimineață, de exemplu, până la cifra 25 a rămas foarte-foarte puțin. Mama a zis că atunci când vom colora cifra 25, spre seară va veni Moș Crăciun, iar în ultima zi cu verde vom vedea artificii.

Ce mai știu despre timp este că, de când ne-am mutat la oraș, am schimbat două perechi de ghetuțe. „Fată mare, să nu fii de deochi”, exclama mama de fiecare dată când nu mai reușeam să-mi înghesui piciorul în perechea obișnuită de încălțăminte. Tot ea, ca un magician, scotea parcă de nicăieri o nouă pereche și de fiecare dată parcă mai frumoasă decât precedentă.

Sandalele care sunt mici pentru mine le dăm altor copii. Mie îmi place să dăruiesc încălțăminte; înseamnă că am crescut. Când copiii cresc cu încă un an, maturii se bucură, apoi mâncăm cu toții prăjituri, iar mie îmi plac foarte mult dulciurile. Ultima dată când asta s-a întâmplat, mama mi-a promis că data viitoare, de ziua mea, vom merge la un magazin la care vânzătoarea o să îmi ia și ochelarii, ca să îi dea altui copil. Așa cum am făcut și cu sandalele. În schimbul ochelarilor, spune mama, o să îmi pot lua cea mai mare cutie cu creioane colorate, căci eu ador să desenez curcubeie, iar pentru asta am nevoie de multe culori. De când am aflat, am mare grijă de ochelarii mei; acum știu cât de prețioși sunt.

Pe de altă parte, atunci când un adult coboară la nivelul meu ca să îmi vorbească, indiferent de ce-mi spune, înțeleg din prima că avem toate șansele să devenim prieteni. Așa a făcut și Iana prima dată când ne-am întâlnit. Iana sună la

fel ca Ana, cel mai frumos prenume din lume, că nu întâmplător e și prenumele mamei mele.

Îmi amintesc ca azi cum Iana s-a așezat în pirostria, a zâmbit și mi-a întins mâna să mă salute, așa cum fac oamenii mari. „Vre-me-nă, am spus corect?”, a repetat ea accentuând ultima literă, după ce i-am spus cum mă cheamă. A zis că nu a mai întâlnit fetițe cu un prenume atât de frumos ca al meu și mi-a cerut voie să mă îmbrățișeze. Nu m-a pupat lipicios pe obraji, cu forța. Din acel moment n-am mai avut nicio îndoială că o să ne înțelegem de minune și n-am greșit.

Probabil că asta a înțeles și domnișoara mami, pentru că din acea zi a început să mă lase în fiecare dimineață cu Iana. Așa făceau și alți părinți cu copiii lor. Cică așa se face aici, la oraș, mai ales acum, când nu o mai avem pe bunica alături.

La grădiniță desenăm cu creioanele colorate. Poate că soarele nu are razele cafenii, iarba e verde, uneori galbenă și nu multicoloră, cum o desenez eu, dar de fiecare dată nu mă pot abține și până la urmă folosesc creioane de toate culorile. Niciodată înainte n-am avut atâtea în fața mea și toate numai pentru mine. Iana lăuda cu voce tare fiecare desen, iar jucăriile pentru care organizam expoziții de pictură admirau în tăcere creațiile. Nu aveam și nici nu am vreun motiv să nu desenez.

Mă bucur și mai mult că voi putea schimba ochelarii pe creioane colorate și că degrabă nu o să mai vin la grădiniță. Am crescut, trebuie să merg la școală. Nu am nimic contra, vreau doar să o iau pe Iana cu mine, dar nu sunt sigură că se poate. Mama a zis că la școală e ca la teatrul de păpuși, acolo unde am fost de mai multe ori de când ne-am mutat la oraș. La școală, ca la spectacol, se poate intra numai dacă ai invitație, iar invitații au numai copiii. Domnișoara Iana nu are una, de aceea ne-am înțeles că uneori voi veni cu mama la grădiniță. Alteori o vom chema la noi. Ea a promis că va veni cu plăcere în vizită la fiecare copil căruia

Îi va fi dor de ea. Totuși, pentru când nu vom fi alături, am decis să facem cu toții fotografii. Un album întreg.

Cu această ocazie, azi la grădiniță a venit un nene străin, cu un mers împiedicat atunci când se grăbește și cu mustață rară sub nas. Când a intrat, purta într-o mână un geamantan care abia a încăput pe ușă, iar în cealaltă – o umbrelă neagră, deși afară nu plouă. „Iată-l și pe domnul fotograf”, l-a prezentat Iana, după care a urmat un val de murmur printre părinții care și până atunci erau agitați. Mamele au început să împingă și mai cu sârg sandalele pe piciorul fetițelor și să tragă de bretelele de la pantalonii băieților. Tații au mărit pasul și acum aproape că aleargă printre uși cu umerașele pline cu haine de schimb. Iana, în altă cameră, își aranjează cocul din mers, apoi se lasă în genunchi pe pardesiu. Îi potrivește papionul lui Matei, trece cu degetele răsfirate prin părul Deliei și îi potrivește rochița. Îi văd prin crăpătura ușii și îmi fac loc spre ei, prin mulțime. Părinții lor, ca și domnișoara mami, de obicei, lipsesc de la așa evenimente.

Deși ne despart numai câțiva pași, ne întâlnim între uși:

— Vremenă, te-am tot căutat cu privirea, dar n-am dat de tine. Apoi am văzut că ai luat din cui rochița pe care ți-a adus-o mămica de dimineață și mi-am amintit cât de independentă ești, *domnișorică*.

Simt cum mi se înfierbântă urechile de plăcerea celor auzite. „Domnișorică” e un fel de domnișoară mai mică, iar eu, când voi crește, aș vrea să fiu ca mama. Ea are o voce așa de frumoasă, că are voie să citească știrile la televizor, plus că mai și știe cine taie copacii fără voie și cu ce avion zboară președintele.

— Am aici și niște clipsuri pentru păr; lasă-mă să te despletesc, zice, și din două mișcări prima buclă blond-albicioasă îmi cade pe umăr. Ai să fii în fotografii ca un soare, adaugă.

Iana știe că mie îmi place soarele. În zilele când nu apare pe cer – îl desenez. În schimb, când e cald afară, sunt

prima dintre toți copiii care ies pe ușă la plimbare. Cu paharul pentru făcut căsuțe de nisip, îmi place să alerg după fluturi sau țânțari din cei mari. Alerg până cad de pe picioare. Mă rostogolesc și iarba îmi gădilă obrazii. Așa făceam și atunci când trăiam în sat și ieșeam la joacă pe toloacă împreună cu alți copii. De fiecare dată ne distram teribil.

Jocul meu preferat era cel în care trebuia să imităm un animal, iar ceilalți să ghicească despre ce este vorba. Fiind cea mai mică din grup, de obicei, eu doar îi urmăream pe ceilalți, până într-o zi când mai mult împinsă pe la spate, am intrat și eu în joc. Moderatorul, după cum spun regulile jocului, mi-a șoptit la ureche numele animalului pe care trebuia să îl imit. Am mers greoi câțiva pași, apoi am căzut pe spate mângâindu-mi burta pe care am umflat-o cât am putut de tare. Mie îmi părea evident că așa arată un urs tocmai venit de la stupul cu miere, dar ceilalți copii nu credeau la fel. Unii au presupus că aș fi un *zgharbi*¹ căzut pe spate, alții – un pinguin neîndemânatic. Țin minte că am râs toți cu poftă. Pentru câteva momente, culcată pe iarbă cu fața în sus, am avut impresia chiar că văd cum râsul nostru umple cerul. Senzația mi-a rămas întipărită în minte, iar în zilele următoare, deja singură, am încercat să trimit și alte sunete spre cer. Cu buzele lipite de pumnul întredeschis, șopteam între palme cuvinte numai de mine știute, după care ridicam mâinile sus și le eliberam. De fiecare dată când fac asta, le văd cum urcă încet, tot mai sus, până când dispar după primii nori. E un ritual care pentru mine are un farmec aparte, cu atât mai mult, cu cât e secret.

— Doi fluturași pe dreapta, trei în stânga... atât. Mergem acum la oglindă să spui dacă-ți place, mă îndeamnă Iana. Mă aștepți doar câteva secunde, să fac un anunț? întrebă, și după ce răspund printr-un gest afirmativ din cap – continuă.

¹ Zgharbi - arici în limba georgiană

— Vă rog, un minut de atenție. Cine este gata, să se apropie de umbrela neagră pentru fotografii, se adresează ea mulțimii în timp ce mă lipește de ea cu îmbrățișarea-i atât de protectoare, încât simt nevoia să închid ochii pentru câteva secunde.

— Vreau să fiu eu prima! spun destul de tare cât să întorc tocmai trei perechi de ochi în direcția mea. Vorbele, care parcă din senin mi-au sărit din gură, m-au speriat în primul rând pe mine. Niciodată înainte n-am mai avut inițiativă în situații de acestea, când trebuie să ieși în față.

Cât nu m-am răzgândit, fără să aștept un răspuns, fac vreo câțiva pași și mă așez pe scaunelul din fața aparatului de fotografiat. Nu sunt singură, la o adică. Am în păr fluturași. Două fotografii sau trei, un scârțâit de aparat foto și gata. Am mai făcut asta înainte, e drept, o singură dată. N-are cum să fie rău. Iana o să fie mândră de mine, o să mă dea exemplu de curaj și altora.

În lumina reflectorului, ghemul de neliniște din piept crește cu fiecare secundă. Nu se schimbă nimic nici după ce este reglată intensitatea luminii, cum înțeleg eu, iar aceasta devine, în sfârșit, suportabilă pentru ochi. Peste umărul fotografului cu mustăți, care se apropie să-mi ridice bărbia și să-mi îndrepte gulerășul rochiței, parcă prin ceață, o văd pe Iana. Zâmbind, îmi aruncă priviri încurajatoare. Îi zâmbesc și eu. Îndrept spatele. Sunt pregătită.

O sclipire a blițului, apoi a doua și a treia, când un slab miros ca de benzină îmi gădilă nările. Înainte să mă întreb de unde vine, simt o slăbiciune care îmi seceră puterea de a-mi ține echilibrul. Într-o secundă, corpul îmi devine moale, așa cum nu l-am mai simțit niciodată până acum, apoi la fel de brusc înțepenește de câteva ori cu pauze în care abia de reușesc să trag jumătate de gură de aer. Parcă strânsă într-o menghină, știu și asta, că seamănă cu o îmbrățișare tare strânsă, simt o zguduitură puternică în timp ce o mână a mea, apoi alta, gâtul, spatele, picioarele și burta se încordează pe rând. Uneori asta durează o clipă, alteori

— mai multe secunde la rând, care mi se par o veșnicie. Blocată într-un corp care, oricât aș încerca să-l controlez, nu mă ascultă, simt o durere insuportabilă care îmi străpunge tâmplele și fruntea. Încerc să strig, dar dintr-o dată nici limba nu mă ascultă. Nici nu mai sunt sigură dacă limba este acolo unde o știam, pentru că nu o simt deloc.

Mi-e frică. *Ce mi se întâmplă? Văd culori și forme pe care nu le înțeleg. Nu pot duce măcar un gând până la capăt. Mama, un ceas care merge înapoi, galben spre roz, ochelari, o bicicletă, linii întrerupte, lentilele sparte, împrăștiate pe podea, alți copii pe care nu-i cunosc, mâna unei femei, o pisică, apă care curge, cercuri, multe cercuri, mama îmbrăcată, o sacoșă care foșnește așa de tare, încât simt că tâmplele stau să îmi explodeze, semafor, roșu, galben, verde, albastru spre negru.*

Ca un ecou la capătul tunelului, aud voci, dar nu reușesc să înțeleg ce spun și nici dacă printre acei oameni este și domnișoara mami. Ei sunt acolo. Eu sunt aici. Sau nu sunt aici? Aici unde? De când? De ce? Sau nu sunt eu? Vreau acasă. În brațe la mama e acasă.

Corpul mi se încordează încă o dată, apoi îmi simt fiecare mușchi cum se relaxează și o durere ascuțită îmi împunge limba, pe care acum o simt. Dar se face întuneric și liniște.

— 2 —

— **A**nă, te-am prins, în sfârșit.
— Ia să vezi, pe mine? Sigur? Unde mă vezi, că eu mă tot caut azi toată ziua și nu mă pot strânge laolaltă, îi răspund, în timp ce mă prefac a mă căuta undeva în jur. Trebuie să termin reportajul despre licitațiile în medicină și nu mă pot concentra deloc, adaug ușor îngrijorată. Cu priviri mecanice îmi scutur atent fulgii din păr, apoi, mai repede, cu dosul palmei, și de pe geaca de iarnă. Trebuie

LRDIS | We know
să mă grăbesc, constat mai mult pentru mine, în timp ce privirea mi se oprește pe peretele din stânga.

Pe o tablă alb-gălbuie e desenat un tabel cu cifre pe orizontală, nume pe verticală și mușuroaie de notițe la intersecții. Stă acolo de săptămâna trecută, de la ultima ședință a redacției. Înainte să îmi găsesc numele cu privirea, degetul lui Remus deja alunecă în jos de-a lungul șirului de nume, apoi spre dreapta, pe orizontală.

— Așa e. Aveai *deadline*-ul... hmmm, ieri? Da, uită-te și tu, ieri, continuă Remus în încercarea de a oferi o notă amuzantă situației.

— Diseara e în grilă? Cum, e... vineri? Simt cum mi se înmoaie genunchii și mă surprind ținându-mă strâns de bretelele rucsacului ca de unicul reper stabil în lumea asta. Când să fi trecut săptămâna? Cu ce m-am luat de am uitat de... N-am mai pățit așa ceva în viața mea!

— ...pentru a trimite toate solicitările de informații. Până ieri trebuia să le trimiți, ceea ce ai și făcut, de altfel. Fruntea lui Remus e deja descrescită și prin minte îmi trece gândul că e posibil să fi glumit, dar nu mă grăbesc să respir ușurată și-l privesc cu îndoială. Glumeam, Ană, mă asigură cu un zâmbet satisfăcut.

— Acum serios, e vineri? Înainte să primesc însă un răspuns, fac un pas mare, care îmi transferă centrul de echilibru pe piciorul drept. Acum pot vedea mai clar ce scrie pe tablă și acolo scrie că până astăzi, 24 decembrie, urma să termin prima etapă a documentării. Încă săptămâna trecută am trimis solicitările de informații, imediat voi telefona să mi se confirme recepționarea. Și da, azi e miercuri. Emisiunea o avem vineri, în timp ce ediția tipărită a ziarului apare la trei zile după – luni, dar acolo e mai ușor odată ce ai informația colectată și interviurile scriptate. În fiecare zi de vineri, cu excepția sărbătorilor, atunci când în redacție rămâne numai un singur om și pe post se dau reluări.

— Jur că, luat așa din scurt, nici eu n-aș putea spune cu precizie ce zi e astăzi, încurajator mă bate Remus cu mâna

pe umăr. E de apreciat devotamentul tău. Îți face concurență poate numai vecina mea de la doi, care a fost de trei ori măritată și numai amantul i-a rămas între timp același.

Zâmbesc, apoi îmi amintesc că am în continuare haina pe mine și încă mai stau ușor dezechilibrată, aproape într-un picior, între ușă și zona de lucru din redacție.

— Când faci slalom între sărbători de tot felul și evenimentele care pentru noi, jurnaliștii, au loc fără a ține cont că-i zi roșie în calendar – se întâmplă să te și rătăcești, mă privește Remus lung, apoi, încă zâmbind ușor, se îndepărtează pentru a reveni la masa de lucru. Deci, ce voiam să-ți spun, continuă. Te sună, fată, o bătrânică. De când s-a văzut la televizor, ne-a înroșit telefonul. Zice că-i de pe strada Sânzienelor, are un nume greu de reținut. Vezi că l-am notat aici, lângă numărul ei de telefon. Insistă că vă cunoașteți.

— Desigur că o știu. Doamna Filofteia, exclam, iar creierul deja îmi derulează filmul întâlnirii noastre. A fost unul dintre cele 14 personaje în trilogia video „De 100 de ani cetățean”, cea mai tânără, de altfel. Zâmbesc de fiecare dată când îmi amintesc cum, la ai ei 91 de ani, s-a autoidentificat drept adolescentă, când a aflat că ceilalți intervievați au între 95 și 104 ani. Toate femeii, pentru că să găsești un bărbat născut încă pe vremea lui Carol I ori măcar a lui Ferdinand I s-a dovedit a fi o adevărată provocare. În zona dacică, secerată odată la câteva decenii de vreo luptă inegală, bătrânețea, se pare, are față de femeie.

Acele filmări au fost ideea mea. Voiam să le dau bătrânilor voce și de fiecare dată când ajungeam în pragul unei noi case, în prima jumătate de oră, bătrânii încercau să ne convingă că nu au nimic interesant de relatat, dar înțelegeam o dată în plus că n-am greșit.

Când deschideam albumele cu fotografii, de fiecare dată găseam printre file nevoia lor imperativă de comunicare. Uneori am regretat chiar că formatul interviului presupunea că persoana e singură în încăperea cu echipa de filmare. Aș fi vrut să schimb din mers regulile jocului. Dacă

LRDIS | *Weekend*
în timpul interviului le-ar fi fost alături rudele, ar fi înțeles cât de obiectivăm percepem persoanele în vârstă. Avem grijă exclusiv de corpul bătrânului: aducem medicamente, facem curat, cumpărăm de mâncare. În schimb, când am întrebat-o pe doamna Filofteia când ultima dată a fost la o plimbare, am aflat că are peste opt ani de când stă numai în casă, până atunci alți zece ani ieșea numai până la medici, apoi aceștia au început s-o viziteze la domiciliu.

Când priveam fotografiile și am făcut o remarcă despre stilul vestimentar în diferite decenii, a închis brusc albumul cu fotografii și a scos din dulap piese de vestimentație păstrate perfect, de la diferite vârste. Firul trecut prin timp din alt secol până în zilele noastre pare să se fi rupt brusc acum vreo 20 de ani. De unde și mai ales de ce să cumperi haine dacă n-ai mai ieșit la o plimbare de un deceniu? Cum te simți atunci când ești în plină facultate mintală, nu ești ținută la pat, maximum ai nevoie de suport ca să nu cazi uneori când amețești și totuși de zece ani nu ți-ai mai ales singură pâinea de la raft din varietatea propusă.

Inchis într-un apartament dintr-un bloc locativ care seamănă de departe mai mult cu un sertar pentru oameni, omul nu poate alege nici măcar ora la care să fie vizitat de asistentul social. Iar atunci când acesta vine, discuțiile se limitează la medicamente, lista de cumpărături și alte banalități. M-a cutremurat înțelegerea că am în față oameni care pentru lumea de afară nu mai există de mult.

Altă intervievată ne-a așteptat în picioare, lângă ușă, de teamă că am putea s-o sunăm și va rata apelul sau ar putea dura prea mult până vine de la pat la ușă să ne deschidă. În ciuda aparențelor, Niculina avea un auz și o luciditate de invidiat, iar gestul ei nu era decât un fel de a ne arăta cât de mult ne apreciază vizita. De la Nicuța, cum ni s-a prezentat, am plecat cu conștiința limpede că bătrânii nu se tem să vorbească despre moarte. Din contra – atunci când dintre cei dragi mai mulți sunt acolo decât aici, discuțiile despre moarte devin un lucru firesc, dacă nu chiar

o necesitate. Partea proastă este că subiectul este unul tabu.

În virtutea vârstei pe care o are, Niculina putea să își amintească cu greu ce vreme a fost ieri-dimineață în Dorohoi, în schimb, ține minte perfect că are la activ un avort spontan și îi corectează pe toți cei care spun că ea ar avea zece copii. Sunt unsprezece, de fapt. Pe unul l-a îngropat cu mâinile ei. Era așa de mic, încât încăpea într-o palmă, avea și mâini, și picioare, și încă se mișca când corpul ei l-a aruncat afară. Inima-i de mamă până astăzi crede că era totuși ceva ce ar fi putut să facă pentru ca să-l salveze.

Ține minte și cum le cânta rușilor la șezători, adolescentă fiind în Bucovina astăzi ucraineană. Ține minte tot, până și forma pistolului de la brâu *stribocului*² care a venit la miez de noapte să-i aresteze fratele. L-a trimis în Siberia cu un tren care până atunci transporta vacile la abator, iar de acolo fratele ei nu s-a mai întors. Cel care a venit noaptea după fratele ei și fratele ei iubeau aceeași femeie, zice, care l-a ales pe fratele ei și celălalt s-a răzbunat.

Bătrânii sunt diferiți. Unii încă mai scriu cu penița, alții sunt împăcați cu toate experiențele trăite, iar tot ce și-ar mai dori e să moară ușor și sunt dintre cei care, din contra, regretă că au investit atât timp în lucruri inutile. „Oamenii mereu vor să găsească un sens la tot și toate. Încearcă să privești o persoană lung, apoi mută privirea pe alt obiect. Continuarea o va căuta ea”, ne explica unica intervievată de la Baia Mare deja înainte de plecarea noastră, printre uși.

Am mai întâlnit și bătrâni care abia în ajunul celor 100 de ani de viață constată că înțelepciunea nu e o monedă așa de valoroasă cum s-ar părea; bătrâni la care familia se uită chiorâș atunci când îi aud că spun că-s singuri, dar care, în

² Striboci – activiști comuniști din sate, trecuți în serviciul asupritorilor sovietici. În vremea foamei organizate, ei erau cei care pătrundeau în locuințele oamenilor, mai ales pe timp de noapte, și le furau toate bunurile agonisite. De cele mai multe ori, așa-numiții striboci erau aleși din rândul celor mai ticăloși oameni, care își trădau consătenii pentru a obține anumite beneficii.